Українська Соціяльдемократія Росії.

№ 6.

Д-р. ТАТЯНА ҐРІҐОРОВІЧ.

КЛЯСОВА БОРБА.

Софія.
1916.

КЛЯСОВА БОРБА.

(Написала др. Татяна Ґ р і ґ о р о в і ч).

Введенє.

Найбільший й найчастїйший закид, який підносять против соціяль-демократів є той, що вони „підюджують“, що, замість ширити любов і спокій, проповідують ненависть і неспокій. А доказують се наші противники: соціяль-демократичною наукою о клясовій борбі. На сей закид відповідають соціяль-демократи ось чим: 1. Не ми, соціяль-демократи, викликуємо клясову борбу. Клясова борба є вислїдом суспільного порядку і істнує від богатьох тисяч літ. 2. Ми, соціяль-демократи, лише є тими, що робимо уважним робочий нарід на сю клясову борбу, щоби він, коли вже мусить бороти ся, не боров ся наслїпо і щоби вийшов із сеї борби побідником. 3. Як раз ми, соціяльдемократи, хочемо знести кляси а з ними клясові борби та хочемо завести любов, справедливість і спокій на землї. Але щоби се осягнути, треба, щоби робітники дивили ся тверезими очима на світ. Правдивість сих трох точок докажу в слїдуючім.

Кляси і клясові борби.

Що се кляса? Що се клясова борба? Через клясу розуміємо громаду людий, які звязані спільними господарськими (економічними) інтересами. В теперішнім капіталїстичнім суспільнім порядку розріжняємо на приклад капіталїстичну клясу, до якої належать всї ті, що мають капітал під яким небудь видом чи то в ланах, чи в грошах, чи в товарах, і що жиють із приходу сего капіталу, а дальше робітничу клясу, яка нїчого не має лише свою робочу силу і жиє з того, що продає ту свою робочу силу капіталїстам. В межах капіталїстичної громади можуть на приклад дїдичі, фабриканти або лихварі себе взаїмно поборювати, але против робітника мають вони всї лише один інтерес. Вони видушують з робітника о скілько мога працї, о скілько мога визискують вони єго. Всї зиски чи то рента, профіт або процент, які вони ховають до кишенї се—як ми пізнїйше пізнаємо—нїщо инше лише частки тих продуктів (витворів), які робітники творять своєю працею. О скілько більше робітник творить, о скілько сильнїйше єго визискують, о стілько богатші і могутнїйші стають капіталїсти. Тому всї капіталїсти звязані одною спільною господарською звязею визиску. Тому творять вони одну одноцїльну клясу, клясу капіталїстів, визискувачів, гнобителїв. Так само дїєть ся з робітником. Хоть би як поодинокі робітники себе поборювали, то против капіталїстів мають вони всї один інтерес: як найменше дати себе визискати, щоби самому мати більшу участь в тім, що їх праця витворить. Також робітники звязані спільною госпо-

дарською звязею і творять клясу для себе: робітничу клясу, клясу визискуваних, гноблених. Що сї дві кляси мають зовсїм противні інтереси, се є зрозумілою річию. Все богацтво на землї повстало через людську працю, через робітників. Удїл в богацтвах мають не лише робітники, які працюють, але також—і то в більшій мірі—капіталїсти, які дармують. Се також ясне, що чим більше капіталїсти собі присвоюють із сего богацтва, тим меньше лишаєть ся робітникам і противно, чим більше робітники одержують із творива своєї працї, тим меньше лишаєть ся для капіталїстів. З відси походять ті вічні борби між клясою капіталїстів і робітників. Капіталїсти жадають великого зиску, низької платнї і довгого робочого часу робітники за то високої платнї короткого часу робочого а тому і малого зиску для капіталїстів. Сї противні інтереси капіталїстичної і робочої кляси викликають майже що дня, майже що години спори і борби, які називаємо клясовими борбами. Сї борби не мусять бути кровавими. Штрайки [1]), бойкоти [2]), льокавти [3]), пасивна резистенція [4]), се все клясові борби. Спосіб, яким переводить ся клясову борбу, бував в ріжних часах ріжним. Але клясові борби, як нам показує історія людства, мусять бути всюди там, де є кляси і клясові противеньства!

[1]) Штрайк переводять робітники в той спосіб, що покидають всї рівночасно в однім заводї працю;

[2]) бойкот,—коли не ідуть на роботу, до певного підприємця, на котрого наложили єго робітники бойкот;

[3]) пасивну резистенцію;—коли працюють до певної міри і не роблять понад їх повинність, як робили, коли жили з підприємцем в згодї;

[4]) Льокавт переводить підприємець не впускаючи робітників єму не милих до працї.

Як повстали кляси?

Не все було людство поділене на кляси. Був час, коли не було кляс і клясових противеньств. В прачасах жив кождий нарід в дикости. В ній жили й наші предки. Учені описують нам житє сих диких, як вони кочували по пралїсах, шукаючи диких овочів, або полюючи звірів кождий своїм луком. Кілько кождий з тих диких зібрав овочів або уполював зьвірів, тілько мав до свого ужитку. Житє сих диких не було красне анї вигідне. Воно не ріжнить ся нічим від житя зьвірів. Так як межи зьвірятами, так і межи дикими приходить до кровавих борб, які тим кінчать ся, що один чоловік убиває другого або з'їдає єго. Але чого в тих диких не було, се те, що в них один другого не визискував, не казав за себе працювати. Чому се так? Чи дикі люди були чеснійшими і ліпшими як ми? Нї. Вони себе взаїмно не визискували лише тому, бо вони попросту не могли визискувати. Знаряди диких народів такі, що вони ними із природи не могли більше видобути, лише стілько, що поодинокому до житя потрібно. Як-же може таким робом один чоловік іще працювати й на другого? Але людство не лишаєть ся вічно на сїм степені. З часом розуміє також дикий, що, замість уганяти за дичиною, можна єї освоїти і плекати. З ловця стає він пастухом. А розвинеть ся єго розум так, що він зуміє витворити нові знаряди і видобувати із землї сам зиски, то стає він з часом рільником. Се є природним розвитком людства, що чоловік опановує чим раз то більше природу, єму стає чим раз то лекше присвоювати собі достатком овочі природи. Але чоловік не

вдоволяєть ся лише тим, що єго робота все лекша, все більше плодовита. Він радо зіпхав би цілу роботу на других. А тепер, коли знаряди так удосконалені що кождий чоловік більше витворює, як єму самому до житя потрібно, то се тим лекше. За дурня починають тепер уважати того, що убиває свого ворога або єго з'їдає. Далеко розумнійше є, лишити єго при житю, уживати єго до роботи, бо в сей спосіб можна через ціле єго житє мати з него користь. І так діяло ся. Скоро лише через уліпшенє знарядів, повстала можливість до визиску, тоді перестав канїбалїзм, т. зн. їдженє людий. На єго місце наступило р а б с т в о. Рабство було першим способом панования одного чоловіка над другим, першим способом твореня кляс.

Кляси і клясові борби в старинї.

В противеньстві до диких народів, у яких не було нїяких клясових ріжниць, бачимо у старинї, в часах невільництва дві різко відзначені кляси: невільників і їх властителїв.

Властителї невільників, пани, не потребують вже більше, так як дикі, працювати до удержанє житя. Для них працюють вже тепер невільники. Невільник належав свому панові так, як худоба або иньші річи; пан міг своїх невільників продати, бити, навіть і убивати, а коли його ласка була їх годувати, то лише з тих причин, з яких годуєть ся худобу; він їх годував, щоби вони могли лїпше не него робити.

Зразу не було великої ріжниці у способі житя між невільниками і їх панами. Але з розвитком знарядів і вартости працї ставала ся ріж-

ниця щораз більша, іменно збільшав ся щораз збиток і богацтво панів коштом праці невільників.

В міру того, як властителї невільників будували собі величаві палати, окружені парками й городами, заїдали найсмачнїйші страви з золотих і. срібних посудин і вживали всїх розкоший житя, ставало положенє невільників, що раз гірше, що раз більше невиносиме. Вони мусїли обробляти поля, стеречи худобу, сповняти всї домашні роботи, працювати у копальнях, вести промисл і торговлю, і то все лиш для того, щоби їх пани могли жити у роскошах. До того всього треба було побільшити число невільників. Бранцї воєнні вже не вистарчали для сего, тому почали польовати на людий, як на звірів.

Літописцї сих часів, оповідають, що невільників загонювано чередами до панів, де їх чекала страшна судьба. Напятновані горячим зелїзом, зі скованими ногами, щоби не могли утїкати, мусїли працювати цїлу днину під дозором немилосердних наставників; на ніч замикано їх звичайно у пивницях, звідки не раз чути можна було стогін нещасливих, змішаний з брязкотом ланцухів. За утечу карано розпятєм на хрестї. За замордованє пана, карано смертию всю родину невільника. З невільником обходжено ся, як з худобою. Після слів одного римського пана, треба невільника так як вола годувати добре доки він може працювати. Не було-би се по господарськи лишати його в голодї, а продавати його можна, як зужитий плуг, коли він став нездібний до працї. Иньший властитель рабів сказав: „Раб мусить працювати або спати. Иншим не сміє занимати ся“.

Варта згадати також і про те, що пани старали ся самі ввести між своїх невільників ворожнечу. Вони не тримали невільників споріднених між собою, або одної нації. Ціль сего ясна. Вони бояли ся єдности невільників.

Але і сї осторожности не помагали. Спільне терпінє вязало невільників тїснїйше як всї инші родинні й національні звязи.

І вже тодї лучили ся чужі собі невільники, щоби спільно бороти ся проти своїх гнобителїв. Приходило до крівавих борб, які тревали нераз цїлими роками, а ті борби що раз частїйші причинили ся немало до розпаду римського цїсарства, де невільництво найбільше було розвинено.

Щож се за борби були між невільниками і їх властителями? Що їх викликало? Пани тодїшнї говорили: що невільників підбунтовано. Але ми, що знаємо добре передну історію сих борб, мусимо сказати, що викликали їх самі відносини. Се були природні борби між клясою гнобителїв з одної сторони і клясою гноблених з другої. Одним словом, се були клясові борби.

Розумієть ся й тодї був один або кілька „провідників“, котрі освідомлювали других і побуджували їх до повстання але ніколи-би не було до сих повстань прийшло, колиб невільники не були гноблені, колиб їх власний інтерес не спонукав їх до того.

Там де є кляси і клясові ріжницї, там мусять також бути і клясові борби.

Кляси і клясові борби в часах середновічних.

а) На селї.

Невільництво зїстало знесене.

На місце невільництва настає у середних віках кріпацтво (панщина). Кріпак має до власного ужитку кусень землї з хатою. Права дїдичів до особи кріпака вже більше обмежені. І так приміром сьмів дїдич продавати кріпаків лише разом із своїм добром. Але все таки дїдич має необмежене право до працї й найбільшої частини зиску з працї кріпака. Кріпаки мусять три або і більше днів у тижнї обробляти поле дїдича і крім сего приносити панові данину всїлякого рода з свого власного господарства.

З чого складали ті данини про се оповідають широко історики, а ми обмежимо ся на тім, що скажемо одним словом, зі всього, що кріпак мав, що витворив своєю працею.

З початку уважали ті данини відшкодованєм за воєнну службу, яку сповнювали пани (шляхта). Але з часом війни ставали що раз рідші, панщизняний нарід втягнено також у військову службу, а данини для дїдича лишили ся.

Як бачимо і в середних віках дїлила ся людність на клясу дїдичів, які жили і збогачували ся коштом чужої працї, і на клясу кріпаків і мужиків, які терпіли і працювали, не на себе але на других; одним словом дїлила ся на клясу визискувачів і визискуваних.

Щож було наслїдком сего стану? Наслїдком сего було, що середні віки оповідають нам про численні і части бунти мужицкі, про крīваві борби меж дїдичами й кріпаками.

Не є нашою задачею, оповідати про перебіг сих мужицких повстань. Найважнїйше се, що вони богато причинили ся до знесеня кріпацтва і є доказом, що там де істнують кляси і клясові противеньства, є клясові борби неминучі.

Але середні віки переконують нас, що борби клясові не мусять прибирати кровавий характер, що є й инші форми клясових борб. Побачимо се з дальшого.

б) У містах.

Коли на селї мужики палили й нищили двори дїдичів не щадячи і житя панів, відгривала ся по містах инша боротьба і иншими способами, іменно борба між майстрами й челядниками. Відносини між майстром і челядниками були на початку середних віків чисто родинні. Челядника зачисляли до родини майстра і він мусїв, як кождий инший член родини, піддавати ся власти голови родини. Майстер мав право рішати про спосіб житя свого челядника, мав право його карати, навіть і бити але заразом був з'обовязаний учити його ремесла, давати йому харч і мешканє, дбати про него на случай недуги і т. п. Вправдї все, що челядник своєю працею заробив належало майстрові але челядник зносив се радо: він знав, що по якімсь означенім часї він сам стане майстром.

Але з часом і се змінило ся. Майстри додумали ся до сего, що богато вигіднїйше є казати челядникам постійно на себе працювати, чим визволяти їх на майстрів і тим робити собі з них конкурентів у ремеслї. І тому стали вимагати що раз труднїйших условин до визволеня на майстра. В кінцї дійшло до того, що право зістати май-

стром стало дідичним правом родини майстра, то значить, що лише члени родини майстра мали право зістати майстрами, а всї инші мусили цїле житє служити челядниками у майстрів. З часом стали майстри майже зовсїм усувати ся від роботи, займали ся більше публичними справами й звалили всю роботу на своїх челядників, збогачуючи ся їх коштом.

А клясова борба не дала також довго на себе ждати.

Доки челядники мали надїю самі з часом стати майстрами доти терпіли визиск, довгий час термінованя[1]) й лиху заплату. Але коли побачили, що грозить їм постійний визиск, не хотїли дальше сего терпіти. І подібно, як на селї між дїдичом і кріпаком, розгоріла ся і по містах борба клясова між майстрами й челядниками, але як уже згадували-сьмо, у цїлком инший формі.

У борбі тій не був оружієм анї підпал, анї рабунок, нї знищенє, нї вбійство. Вони винайшли гіднїйше, попри се не менш успішнїйше средство борби се — о р ґ а н ї з а ц і ю. Челядники лучили ся у так звані „товариства" і страйком і бойкотом удавало ся їм часто вимусити від майстрів ліпшу платню, один вільний день у тижнї, зниженє кар, одним словом, змогли виєднати собі улекшенє умовин працї.

Сей історичний факт є для нас великої ваги, бо доказує, що хотяй борба клясова мусить бути, там де є кляси і клясові ріжницї, що однак ті клясові борби у ріжних часах вести можна ріжним оружієм.

---

[1]) Відбуванє практики у майстра.

Кляси і клясові противеньства у теперішности.

В році 1789. вибухла велика французька революція, в році 1848. німецька і австрийська. Вони змели старі, середновічні відносини. Панщина, кріпацтво, цехи—усе знесено. Робітник зробив ся свобідним. Ніхто не смів назвати його своєю власностию, ніхто не міг примусити до роботи. Здавало ся, що людство свобідне вже від гнобленя й визиску. Та се не була дійсна свобода, бо до справдішної свободи не досить бути політично свобідним, треба також бути свобідним і економічно. Що мав зробити робітник зі своєю свободою, маючи лиш силу до праці, коли другі, капіталісти, мали у своїх руках всі средства продукції то є землю, машини, знаряди, одним словом усе, що потрібно до праці. З самої свободи не годен жити, отже ті свобідні робітники мусїли самі просити ся у капіталістів, щоби їм позволили працювати своїми средствами продукції. Та капіталісти не були дурні. Вони позволили робітникам працювати своїми средствами продукції, але під услівєм, щоби ділити ся зиском з їх праці. Робітник дістає за свою роботу якусь платню. Але ся платня не виносить тілько, кілько робітник дійсно своєю працею витворює. Найбільша частина з вартости його праці припадає клясї капіталїстів. Дїдичам у формі ренти, промисловцям у формі зиску, лихварям у формі процентів. Всї ті роди зисків не є нїчим иншим, як лиш ріжними назвами тої частини вартости праці, якої робітникові не заплачено, яку єму, відтягнено за дозвіл працювати чужими средствами продукції. Яка велика є ся надвишка, ся недоплачена робітникові части-

на вартости його праці, можна бачити з сего, що вона вистарчає дідичам, промисловцям і лихварям вести роскішне житє, підчас коли робітник, котрий усе витворює своєю працею, мусить вдоволяти ся такою малою частиною, що ледве вистарчає на удержаннє житя.

Що так дійсно є, доказує факт, що робітники ніколи не є в силї за платню, яку дістають, відкупити сей продукт, що витворили своєю працею. Коли б всі робітники, заняті при будові дому а й ті, що працювали при достачі матеріялів до сего дому, зложили разом зароблений при тім гріш, то все таки не могли би заплатити вартости дому, який самі своєю працею зробили. Чому се так? Тому, що всї робітники вложили в сей дім більше працї, як їм заплачено і власне се більше, є зиском підприемця.

Чи могла б інакше якась частина людий вести, не працюючи, таке роскішне житє, коли в дійсности усе богацтво є продуктом людської працї. Однї, що не працюють, мають лиш тому за богато, що другі, які виконують всю працю мають за мало, бо мусять найбільшу частину вартости своєї працї відступати там тим.

Так само, як у старинї невільники, а в середних віках кріпаки, є тепер вільні робітники тими, яких працею збогачуеть ся пануюча кляса, властителї средств продукції. Відмінна є лиш форма, у якій ведеть ся се присвоюваннє чужих продуктів. Коли у старинї бачив кождий що властитель невільників збогачував ся їх працею, коли і в серед-

них віках кождий знав, добре, що кріпаки найбільшу частину своєї праці віддають дїдичеві то тепер є форма визиску так укрита, що кождий капіталїст уходить ще за добродія робітників. І так здаєть ся на око. Робітник просить капіталїста о роботу, капіталїст йому дає роботу (тому і називаєть ся працьодавця) і платить єму ще за роботу. З виду самі добродійства! Але як підприємець забирає робітникові частину продукту єго праці, сего не бачить нїхто, се відчуває на своїй шкірі лиш робітник і єго родина, які мимо тяжкої праці, ледви можуть вижити, підчас коли капіталїст, і пальцем не рушивши напихає повні кишені. Але хтож силує робітника до праці? Він жеж свобідний. Коли він думає, що капіталїст єго визискує, най не працює у него! Та ми знаємо, що голод є тим средством, що силує робітника до праці в капіталїста. Зверхний примус вже не потрібний. Голод сповнить сю задачу лїпше і основнїйше. Змушені голодом мусять робітники продавати капіталїстам свою робочу силу, мусять давати ся визискувати. Отже економічно є робітник і тепер так само несвобідний як невільник і кріпак. Свобіднїйшою стала лиш кляса капіталїстів. Бо теперішний капіталїст є свобідний навіть від тих обовязків, які мав пан для своїх невільників. Тепер не потребує він навіть щадити сили робітника, бо в случаю слабости або неспосібности до праці, може єго підприємець викинути на двір а єго місце заступити иншими. Тому у теперішнім ладї суспільний визиск не знає границь. Робітник став простою машиною, з якої висисаєть ся зиск доки дасть ся, і яку викидаєть ся немилосердно, як непотрібну річ, коли

дальше до праці неспосібна. А чим сильнійше ся машина працює, чим скорше з'уживаєть ся, тим більще стають богацтва єї властителя.

Се, що ми тут розказуємо, не є нашою видумкою. Се є дійсність, житє таке, яке перед нашими очима відбуваєть ся. Смішно проте, коли хто говорить, що соціяль-демократи викликують клясові противеньства і клясову борбу. Ціла історія від старини аж до теперішности вказує нам що клясові ріжниці є витвором суспільних відносин. Сей факт не дасть ся заперечити. А також і клясова борба повстає сама з себе яко природний наслїдок сих клясових ріжниць. Звісно, що робітники вже перед кількома столїтями, перед тим, заки істнувала ще взагалї соціяль-демократія подібно як невільники і кріпаки, бунтували ся проти своїх визискувачів. Але що не знали причини своєї нужди, то боролись на вманя. Палили фабрики, нищили машини, вбивали дозорців, не знаючи, що не машини, фабрики або дворці виннї їх нуждї, але винен сему цїлий суспільний лад, який робить можливим визиск одних людий другими. Вони бороли ся з розпуки, бороли ся на слїпо і тому мусїли в борбі полягти. Соціяль-демократія вносить тепер свідомість і світло у сю вправдї природну але слїпу і безплянову борбу. Робить вона се тому, щоби силу робітника у тій борбі зробити успішнійшою, на те, щоби він з тої борби вийшов побідником. Бо ся борба, як і кожда инша, лиш тогдї може бути успішна, коли борець знає з чого ся борба повстала, о що ведеть ся і які средства у сїй борбі є найуспішнїйші.

Сьвідома і несьвідома клясова борба.

Є се правом природи, що в кождій борбі мусить побідити сильнійший. Хто-ж є сильнійший у борбі між капіталїстом і робітником? Розумієть ся, що, капіталїст. Він-жеж є одиноким властителем средств продукції, ба ще більше, по єго стороні є цїлий суспільний розвиток. Конкуренція між робітниками ослаблює, як звісно силу робітників на користь капіталїстів. Чим більший є попит за роботою у робітників, тим більше спадає платня, тим більший визиск а з тим і зиск підприємця. Цїлий отже розвиток веде до того, що конкуренція між робітниками стає що раз більша. Коли у якійсь бранжі впровадить ся нову машину, то вона вигонить якусь частину робітників. Підприємець не потребує вже тілько робітників що перше. Часть з них лишаєть ся без хлїба, шукає зарібку у иншім фаху і робить знов конкуренцію робітникам иншої бранжі. Дальше. Через впровадженє машин і поділ роботи стала праця упрощена. Місце вивчених фахово робітників можуть заступити невивчені, місце мущин жінки, місце дорослих діти. Діти і жінки роблять конкуренцію своїм власним батькам і чоловікам і знижають через се платню. Конкуренцію збільшує ще й се, що з поміж підприємців самих стає велика часть робітниками. Сей підприємець, що не має досить гроший, щоби придбати для себе нових знарядів, нових машин, який словом не мав капіталу, той не може так дешево фабрикувати, як єго богатий сусїд. Він не може, як то кажуть, з другими конкурувати, тому упадає й стає з часом самий робітником. Так само дієть ся на селї. Через роздро-

бленє землї, через приріст тягарів, через довги і т. п. все меньше і меньше мужиків удержуєть ся з власної землї. Все більше число приневолене іти до чужих на роботу, через що вони побільшують число сільских або мійських робітників Наслїдки такі, що число робітників все більше, конкуренція межи робітниками все сильнїйша, положенє робітників все безраднїйше, а каси підприємців все повнїйші. Се мусїло би наступити, коли-би робітники лишили ся неосьвідомлені і коли-би клясова борба була проваджена на слїпо межи особою капіталїста і особою робітника. Бо капіталїст яко одиниця сильний а робітник слабий, капіталїст могучий а робітник немічний. Цїлком інакше виглядає, коли несьвідома клясова боротьба стає сьвідомою. Коли робітники знають, де причина їх немочи, тодї й знайдуть засоби, щоби її поборювати, доки не стануть сильнїйшою стороною в борбі. А се дуже можливе. Коли робітники яко одиницї не дорівнують в борбі з капіталїстами, то вони яко цїлість, яко кляса, стають непереможною, непобідимою силою. Хотяй-би капіталїсти не знати як величали себе добродїтелями робітників і носили гарне імя працьодавцї, то коли робітники відкажуть їм свою силу, свою працю, коли капіталїсти не зможуть собі присвоювати овочі чужої працї, то мусять згинути. Правда, що без одного робітника може капіталїст обійти ся, скоро може дїстати сто инших. Але що тодї, коли всї робітники стримають ся? Що зробить дїдич зі своїми машинами, коли їх не обслужить жадна рука людська? До чого здадуть ся лихвареві єго гроші, коли робота всюди спинена і єму нїхто гроші не опроцентує? Силь-

ні і могучі против поодинокого робітника, стають ся капіталїсти слабими податними против робітників яко клясси. Треба щоби робітники зрозуміли, що не можна їм між собою конкурувати, що їм треба без ріжниці народности і віроісповіданя лучити ся, орґанізувати ся, спільно заступати свої жаданя. Треба, щоби вони зрозуміли, що їм вести борбу з капіталїстами не поодиноко лише гуртом, яко кляса. Тодї робітники дійдуть до сили і можуть вже в теперішнім ладї поліпшити свою долю. Заводова орґанізація—дає їм можливість стати до борби против поодиноких підприємців і против цїлих громад підприємців і покінчити її з успіхом: вибороти для себе висшу платню коротший робочий час, лїпше обходженє, словом, лїпші услівя працї. Полїтичною орґанізацією можуть вони перевести з успіхом борбу против цїлої капіталїстичної кляси, впливаючи через своїх заступників в парляментї, в соймах і инших полїтичних законодатних тїлах на цїле законодавство. Кождий робітник зрозуміє, чому ми, соціяль-демократи, кладемо тільки ваги на клясову борбу, чому ми безнастанно кличемо робітників всїх народностий і віроисповідань до злуки й єдности. Ми переконані, що робітництво зломить желїзну силу капіталїстів не поодиноко і не роз'єднане в віроісповідних і народних таборах, лише яко цїлість, як зєднана кляса. Кождий робітник зрозуміє також, чим пахнуть ті полїтичні партії, що промовчують клясову боротьбу, що підюджують робітників одної народности против другої. Всї ті партії, чи вони називають себе християнськими соціялами, чи національними, є ворогами робітників. Бо замість робіт-

ників зєднувати, підбурюють вони їх, так як в старинї рабів, одних против других, щоби вони розєднані і обезсилені підлягли в клясовій боротьбі против капіталїстів. По сїм, чи якась партія признає клясову борбу, чи нї, може робітник пізнати свого правдивого приятеля і свого ворога.

Цїлею соціяль-демократії є знесенє кляс і закіньченє клясових борб.

Коли-би робітники під деякими услївями в теперішнім устрою мали в борбі успіхи, то се було-би тілько до певної границї. Нехай-би й як росла робоча платня, нехай-би й як вкорочував ся робочий час, доки є робітники й капіталїсти, доки робітнники примушені працювати чужими продукцийними средствами, доти часть витвореного єго руками ме іти в кишенї підприємців. Бо коли-би капіталїсти не мали користи з працї робітників, не держали би їх нї одної хвильки. Як довго істнують кляси, так довго буде визиск, хотя би єго сила зменьшала. Коли хочемо щоби один чоловік не визискував другого, то мусимо знести самі кляси. Істнованє кляси має, як ми бачили, жерело в тім, що продукцийні средства лежать в руках поодиноких людий і що другі, які не мають нїчого лише працюючу силу, примушені піддавати ся визискові. Коли-би средства продукції належали не поодиноким особам але загалові, або иншими словами, коли-би місце приватної власности заступила спільна громадянська власність, тогди визиск взагалї не міг би істнувати. Коли-би кождий міг свобідно уживати средств продукції, тому що вони до всїх належать, тодї нїхто не був-би змушений

продавати ся другому на визиск. З другого боку коли нїхто не може средств продукцийних назвати своєю власностию, бо вони належать до всїх, тогдї нїхто не буде мати власти, казати другим на себе працювати, то є других визискувати. Зникнуть кляси а з ними і клясові ріжницї. Не буде лїнюхів, що збогачують ся чужим коштом, не буде визискувачів, анї визискуваних, гнобителїв анї гноблених, працьодавцїв анї їх робітників. Кождий здоровий дорослий чоловік мусїв би працювати не на користь одної ґрупи капіталїстів але в хосен (користь) цїлого загалу, а тим самим і у свій хосен. Аж тодї настане між людьми мир і любов, коли не зможе один над другими панувати. Спільно будуть працювати, але і спільно користати ся овочами своєї працї. Теперішна власність, яка опираєть ся на капіталї й визиску, мусїлаби бути знесена, а на місце сеї своєї власности, або як її Лассаль слушно називає, чужої власности, настала би нова власність—власність працї. Сей суспільний лад, у якім средства продукції не належали би до поодиноких осіб але до всеї суспільности, у якім не було би визиску анї клясової борби, такий суспільний лад називаєть ся социялїстичний, а здійсненє сего ладу є, як звісно, цїлию соціяль-демократії. Що ся цїль може здійснити ся, про те ручить нам самий суспільний розвиток. Та-ж зменшуєть ся щ0 раз число капіталїстів, а збільшуєть ся число робітників, яких інтерес лежить у соціялїзмі. А коли до чисельної переваги прилучить ся ще сила переконаня, тогдї нїхто не зможе поставити запори цїлям робітництва. Отже як раз ми, соціяль-демократи, „бунтівники“, є тими, що хочуть

знести клясові борби, і завести на землї мир, спокій і любов. Але власне тому не смієм о бути сліпими, мусимо глядїти на житє отвертими очима і тепер істнуючу клясову борбу вести відповідно до наших цїлий. Коли „бунтом“ є те, що ми збільшуємо громаду сьвідомих робітників, що їх єднаємо до борби і через се з'єднанє збільшуємо і гартуємо їх силу, то у тім значіню хочемо і на дальше бути „бунтівниками“.

Через клясову борбу до соціялїзму — се наше гасло!

(Передрук з „Борбі“ ч. 9. 1908).

ТОВАРИШІ! Не забувайте за необхідність пресового фонду (на часопись і книжки) і фонду на орґанізаційну роботу. Складайтесь скрізь на піддержку своєї партії Української Соціяльдемократії!.

Ціна 3 копійки, (5 сотиків, 5 сантимів).